

REIKALINGA PATIKRA

Kai man kas nors neįkyriai, bet tvirtai ir netgi su gailestinga ironija primena, kad klasikinis menas išnyko ir perspektyvus bei įvairialypis bėra bene tik šiuolaikinis menas, mane visų pirma apninka abejonės dėl taip teigiančio žmogaus sveikos nuovokos, o tik paskui – dėl pačių meno sąvokų. Klasika juk paprastai vadiname laiko patikrintus dalykus, ir laikas šiuo atžvilgiu apima ne kelis dešimtmečius, o ištisus amžius ir netgi tūkstantmečius. O šiuolaikinis menas, kuriam kažkodėl nepriskiriamas nei Caravaggio, nei Petras Repšys (ir tai liudija ne faktą, kad šie autoriai paseno, o paties šiuolaikinio meno kaip sąvokos problemą) – koks jo patikros laikas? Ar nevertėtų mums, užuot besiginčijus, palaukti nors porą šimtmečių, ir viskas paaiškėtų?.. Išliekamosios vertės atžvilgiu pora šimtmečių – visai nedaug. Palaukime, ir galbūt iš tiesų po keleto amžių bus galima kalbėti apie „greitojo meno“ (performansų, koliažų etc.) didybę ir grožį. Arba nereiks.

Tik man kažkodėl dingojasi, kad vis tiek įdomiau bus žvelgti, tarkim, į Algimanto Švėgždos nutapytą patisono portretą, nei į tą patį patisoną, atbogintą iš daržovių parduotuvės, užrioglintą ant postamento ir apšviestą mįslinga violetine šviesa ir dar kažki kaip nepaprastai pavadintą. Ir visa tai, aišku, liudytų šio natūralistinio performanso šiuolaikiškumą, kuris išnyksta, kai patisonas ima pūti.

O gal būtent tada šiuolaikiškumas ir atsiranda?..

Viename garsiaame aukcione už nemažus pinigus buvo parduota kupranugario fekalijų (lotynišką pavadinimą pasitelkiu kūrinio meninei vertei sustiprinti) skulptūra, išpūdingų formų, apipurkšta aukso spalvos dažais. Deja, jos meninė vertė smarkiai krito, kai ją patikrino laikas: fekalijos suzmeke, ėmė dvokti, o aukso spalvos dažai nusilupo. Autorius turėjo savo šedevrą su kvepiančia menine verte skubiai perpirkti atgal, nes būtų kilęs skandalas.

Taigi gal dėmesio verta mintis, kad šiuolaikinio meno šiuolaikiškumą derėtų suprasti ir kaip vienos dienos nuotyki, akciją ar provokaciją. Žinoma, čia niekaip neišsiversi be sudėtingo kūrinio pateikimo ir ilgo aprašo, kurį neretai sudaro net keli lapai, aiškinantys, kuo šis kūrinys ypatingas. Ir jeigu neperskaitysite šio aprašo, tai ir nesuprasite išliekamosios kūrinio vertės, kaip kad atsitiko šių eilučių autoriui, Vilniaus Šiuolaikinio meno centre (ŠMC) vienoje parodų salėje aptikus griozdišką seną šiukšliavežę. Apėjau ją tris kartus, atidžiai apžiūrėjau, bet nesusipratau perskaityti aprašo, užtat pats kaltas, kad meno taip ir neradau. O juk apraše paprastai viskas išsamiai paaiškinta. Netgi parašyta, kurioje vietoje – juoktis, o kurioje – verkti. Kaip amerikietiškuose ir šiuolaikiniuose juos kopijuojančiuose rusų serialuose.

Šiaip jau man patinka performansai, juk juos atlieka ir garsūs dailininkai, norėdami sulaužyti ribas, išprovokuoti, suerzinti etc., kad nemanytume, jog klasikinis menas – nuobodi rutina su nustatytomis taisyklėmis. Betgi šie dailininkai yra tapybos, grafikos ar skulptūrinių formų meistrai, ir performansas jiems – tik provokacija dideliame kūriniui sukurti. Ogi žvelgiant į šiuolaikinio meno kūrėjus, susidaro įspūdis, kad neretam jų užtenka performanso kaip pačios meno viršūnės, tapyti ar piešti jie nė nemoka, o nulieti padorią akvarelę ar nulipdyti šio to vertą skulptūrą – tai jiems, ko gero, ižeidimas, mat tai tėra nykstančio rutininio meno reliktai, ir tiek. Mėgėjiškumas, kurio apstu šiuolaikiniame mene (šiuo atžvilgiu tiktų pasitelkti ir kitus žanrus – kai kurias šiuolaikinės muzikos, šiuolaikinio teatro, šiuolaikinės literatūros tendencijas) savaip žavus, nes tuomet su kūrėjais gali susitapatinti ne tik nereiklus žiūrovas, bet ir nemaža dalis kritikų. Ir ne tik susitapatinti, bet ir jaustis bendraautoriais, o juk kritikas, po perkūnais, irgi yra kūrėjas, kas su tuo nesutinka, tegu meta į mane akmenį.

Tokių akmenį, manyčiau, reikėtų turėti ir ŠMC salių prižiūrėtojoms, nes kai vienas lankytojas, apžiūrėjęs vieną šiuolaikinio meno ekspozicijos eksponatą (ir net aprašą perskaitęs!..), vis tiek pasakė „š...as“, salės prižiūrėtoja taip pasipiktino, kad išraudo iki pamėlynavimo ir puolė ginti eksponato kaip komjaunuolis savo idealų.

Ši scena man buvo gražiausias tos šiuolaikinės meno parodos akcentas.

Jonas Benamis

Henrikas Radauskas

Algimantas Švėgžda. Žalias obuolys ant mėlyno fono. Drobė, aliejus, 1994

Skulptorius lipdo centaurus

Jie mums kaip avį gyrė dvasią,
Kad ji švelni, kad ji šviesi,
Ją glostė šiltą ir nedrąsią,
O ji kaip pantera drąsi

Padangėj suposi ir nėrė
Pro klaikiai klykiančias šakas,
Pabaidė vandenį ir žvėrį
Ir jauno skulptoriaus rankas:

Nubėgo juokdamies centaurai
Per girią, kupiną kvapų.
O girioj augo tamsūs laurai
Ir kantriai laukė jo kapų.

Kitame numeryje:

- R. Kriaučiūnas. Ką reiškia būti žmogumi
- Įstabus Juliaus Kaupo pasakų pasaulis
- Ištikimieji: Vytauto Kluonio dienoraštis

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Jonas Benamis. Reikalinga patikra
- 2-as psl. S. Goštautas. Nauja karta perima vadovavimą
- 3-as psl. Romualdas Granauskas. Žiogo apsireiškimas
- 4-as psl. Gerda Gudjurgienė. Stiklo menininkas
- 5-as psl. A. Žemaitytė. Auksinė gyvenimo kelionė
- 6-as psl. S. Abromavičius. V. J. Dainiaus šeimos likimas
- 7-as psl. N. Kavaliauskaitė-Hunter. Dia: Beacon, Riggio Galleries

Nauja karta perima vadovavimą

Užrašai iš New Yorko, Washingtono, Philadelphijos, Atlanta, Orlando, St. Petersburgo, FL., Detroito ir kt.

STASYS GOŠTAUTAS

Pastaruoju metu teko patirti malonią staigmeną: mūsų nugyventa bendruomenė ne tik nepriėjo liepto galo, kaip kad atrodė, bet buvo juntamas atsinaujinimas. Senieji darbuotojai išėiviai pasitraukė ir davė progą atsiskleisti jaunajai kartai, daugiausia atvykusiai iš atkurtos Lietuvos. Aišku, viskas priklausė nuo vieno ar dviejų naujųjų entuziastų – jie su užsidegimu griebėsi sunkaus darbo, kuris jiems patiko, o juk ne visi gali šį darbą dirbti ir ne visi nori.

Proga susipažinti buvo mūsų dailininko, kompozitoriaus ir poeto M. K. Čiurlionio 100-ųjų mirties metinių minėjimai, kuriuose šis didis mūsų tautos genijus buvo pristatytas, vykę daugiau nei dešimtyje JAV lietuvių bendruomenių. Žmonių susirinkdavo nevienodai: maždaug dvidešimt penkeri New Havene, atkakę per sniego pūgą, ir šimtas dvidešimt penki Philadelphijoje, maždaug šimtas penkiasdešimt Detroito, šešiasdešimt – Atlantoje.

JAV Lietuvių Bendruomenės (LB) Kultūros tarybos, vadovaujamos Aldonos Rastenytės-Page ir

itin profesionaliai jo muziką atliko pianistas Gabrielius Alekna, baigęs Julliardo mokyklą New Yorke, apsigynęs daktaro laipsnį iš muzikos. Kadangi dalį G. Alekno programos sudarė tapybinė muzika („Jūra – Mažų peizažų ciklas”), tai ir man teko pristatyti Čiurlionio muzikos ir tapybos („Sonata Nr. 5”) ryšį, nes abi šios skirtingos meno šakos XX a. pradžioje susitiko ir sėmėsi įkvėpimo ir technikos viena iš kitos. Man, tarp kitko, teko pristatyti Čiurlionį kaip muziką, kuris tapė, ir kaip tapytoją, kuris komponavo, nors tai nėra visai teisinga. Ne pirmą kartą bandoma pažvelgti į Čiurlionį kaip į muziką ir tapytoją, tačiau niekada nebuvo taip susidomėta sinestezija, tai yra, fenomenu, kai klausydamasis muzikos, matai spalvas (tai įrodė A. Skriabinas New Yorke 1915 m.).

Čiurlionio proanūkis Rokas Zubovas ką tik išleido nuostabią knygą su 6 CD, kuriuose surinkta visa M. K. Čiurlionio muzika fortepijonui, kurią Rokas Zubovas įrašė prieš metus Klaipėdos koncertų salėje: „M. K. Čiurlionio Compositions for Piano (Vilnius, 2011). „Drauge” galima įsigyti lietuvišką versiją.

Pastebėjau, kad nauja išeivijos karta – daugiau advokatų, inžinierių ir gydytojų karta ir kad jų gyvenimas yra kur kas prabangesnis, negu jų tėvų intelektualų – rašytojų, dailininkų, universiteto profesorių ir t. t. Deja, mažai teišauginta kūrybingų žmonių, bet išeiviai rimtai rėmė ir remia lietuvišką veiklą. Vaikai visada nueina savais keliais, bet tai nereikia, kad jų anūkai ar proanūkiai staiga užsigeis grįžti į savo bočių kelią ir taps puikiais rašytojais ar dailininkais. Senieji išeiviai, atėjus savaitgaliui, pasikeisdavo darbinius rūbus ir eidavo į klubus, parapijų sales pasimatyti su draugais, rimtai aptarti naujienas iš Lietuvos, tai buvo bene vienintelis dalykas, suteikdavęs prasmę jų egzistencijai. Dabar to jau nėra. Išsisklaidę po tolimus rajonus, tų išeivių vaikai gyvena normalų laisvų piliečių gyvenimą ir kartais pasijunta gerai, padėdami dirbti savo tėvų darbą.

Keliaudamas po bendruomenes, labai nustebau, radęs daugiau naujų atvykėlių, dirbančių ne

Stasys Goštautas ir dr. Jonas Kaminskas

dėl pasiaukojimo, bet dėl to, kad jie nori dirbti, pagerbdami savo tėvus ir su džiaugsmu pristatydami pasauliui tautos nuopelnus. Tai nepaprastas ir stebėtinas fenomenas, kurio nelaukėme iš naujai atvykusiųjų. Tiesa, kaip ir išeiviai, naujieji atvykėliai ne visi tinka tam darbui ir ne visi prie to darbo prisideda, bet visuomet atsiranda savanorių, kuriems dirbti patinka. Tai parodo, kad viskam ateina laikas, ir jeigu per tiek metų pasigesdavom (ir dar pasigendame) jų mūsų aplinkoje, yra apylinkių, tokių kaip Atlanta, Orlando, Dallasas, Clevelandas, gal net Bostonas, kur tik tos naujos energijos dėka matyti puikūs rezultatai: ir lituanistinės mokyklos, ir rimti koncertai bei paskaitos, kuriose pasirodo tik išrinktieji. Labai nustebino Clevelando ir Detroito bendruomenės, ir toliau vieningai dirbančios lietuvišką darbą.

Regis, yra aktyvi naujų atvykėlių grupė New Havene. Nežinia kodėl, bet negalėjome rasti salės pačiame Yale universitete, kuriame daugelis mūsų vaikų baigė aukštuosius mokslus – esu tikras, buvo galima gauti gerą salę. Šiose apylinkėse visada buvo lietuvių. Buvo smagu matyti Tomą Venclovą, Eloną ir Rimą Vaikšnius, dalyvaujančius minėjime per tokią audrą. Apie St. Petersburgą nerašysiu, nes nuotraukose bus matyti, kaip ten viskas vyko, kiek buvo užsispyrusių, jaunatviškos sielos pensininkų.

Nuostabu buvo stebėti naujųjų į Orlando ir Atlantą atvykusiųjų darbą Lietuvos labui, – ir su koku skoniu jie tai daro! Ne mažiau entuziastinga buvo ir senoji Detroito bendruomenė, ir darbšti Philadelphijos grupė, visur buvo matyti noras dirbti, neprašant padėkos.

Nė kiek neabejoju, kad tik tų naujų atvykėlių dėka JAV LB prailgino savo gyvavimą gal dešimčiai, gal dvidešimčiai metų, o gal ir dar daugiau, kad išaugins naują lietuviukų kartą, o kas bus paskui – tai jau ne mūsų valioje. □

Gabrielius Alekna, atliekantis M.K. Čiurlionio fortepijoninę muziką

Rimanto Griškėlio iš Lietuvių Fondo (LF) dėka turbūt pirmą kartą Amerikoje taip plačiai buvo pristatytas garsiausias mūsų dailininkas ir kompozitorius. Daugelis nustebė, kad neatsirado mums vietos Čikagoje ir buvo atmetas Los Angeles, į kurį vyksiu kitais metais sausio mėnesį, bet turbūt pirmą kartą taip plačiai, dviem kalbomis buvo pristatytas anksti miręs (tesulaukęs 35 metų), nepaprastai talentingas kompozitorius ir dailininkas. Tokių talentų mes turime nedaug. Sakyčiau, nereiktų pamiršti ir dar poros: mūsų pirmojo avangardisto Vytauto Kairiūkščio Lenkijoje ir mūsų nesuprasto Jurgio (George) Mačiūno Amerikoje. Aišku, dar yra Stasys Eidrigėvičius. Šalia jų dar reiktų paminėti nepaprastą Bogotos merą Antaną Mocų, atskleidusį savo talentą valdyti minias.

Tik Jurgis Mačiūnas amerikiečių aplinkoje yra daugiau žinomas ir plačiau pristatytas negu Čiurlionis, nes jo žaisliukai visgi buvo sukurti Amerikoje, juos eksponuoja Amerikos muziejai (Modernaus meno muziejus, NY, (MoMA) ir šiuo metu – Grey Art Gallery New Yorko universiteto meno namuose, tame pačiame universitete, kur Jurgis mokėsi, tarp kitko, ir meno istorijos). Paroda truks iki gruodžio 3 d. 100 Washington Square East, NY.

Iš tikrųjų, ne viena, o dvi galerijos šiuo metu rodo Jurgio darbus. Nuo lapkričio 8 d. 454 19th St. NY galerijoje „George Maciunas/ Fluxus Foundation” vyksta paroda, pavadinta „George Maciunas point d'appui.”

Grįžtant prie Čiurlionio, galima pasakyti, kad

St. Petersburgo parapijos salė minėjimo metu.

Gerimanto Peniko nuotraukos

ROMUALDAS GRANAUSKAS **TRYŠ VIENTVĖS**

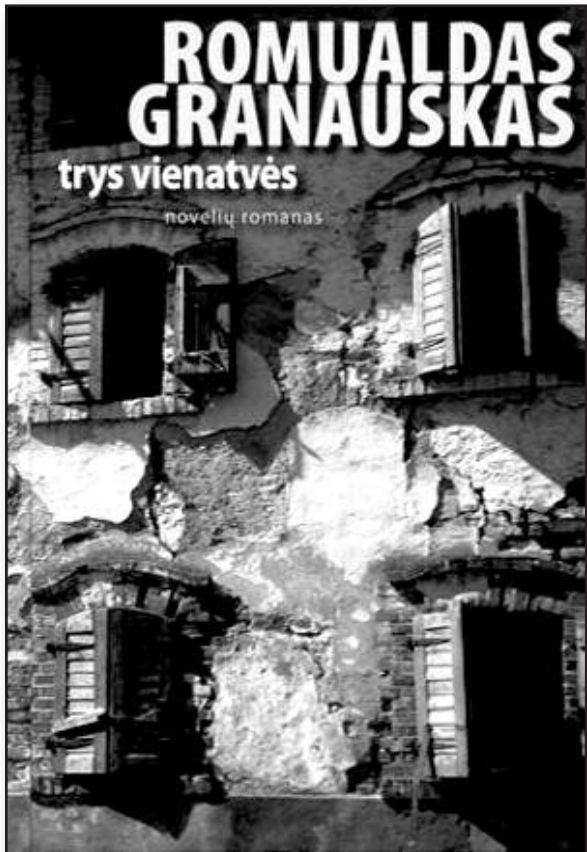
ŽIDGO APSIREIŠKIMAS

Jonui Strielkūnui

Rašytojas Romualdas Granauskas

Jau paskelbti 2011 m. Metų knygos penketukai suaugusiųjų, vaikų ir paauglių knygų grupėse. Į suaugusiųjų Metų knygos penketuką šiemet išrinktos šios knygos: Alfonso Andriuškevičiaus „Vėlyvieji tekstai“, Romualdo Granausko „Trys vienatvės“, Sigito Parulskio „Prieš mirtį norisi švelnaus“, Undinės Radzevičiūtės „Baden Badeno nebus“ ir Kristinos Sabaliauskaitės „Silva rerum II.“ „Draugo“ skaitytojus pasistengsime supažindinti su visomis į Metų knygos titulą suaugusiųjų grupėje pretenduojančiomis knygomis. Šįkart pateikiame ištrauką iš R. Granausko novelių romano „Trys vienatvės“.

Nešvenčiau niekada savo gimtadienių, nė mados tokios neturėjau. Ir niekas aplinkui jų nešventė, tiktai čia, Vilniuj, dabar visi taip daro. Žiūrėk, dvejų metų „solenizantui“ išsipūtusiu nuo sauskelių užpakaliu jau perkamas didžiausias tortas, oi, oi, kokios iškilmės, baugu matyti! Jau prieš savaitę pradedama ruošti, per tas septynias dienas vyras su žmona dešimt kartų susibara, o ką jau kalbėti apie suaugusių žmonių gimtadienius. Nelipsiu niekada sienom dėl jų. Jeigu jau kam labai reikia – švęskit, galiu pasėdėt prie stalo bubio vietoj, tik neužsibūkit per ilgai. O dar geriau – už dėžės ir į žvejybą ant paskutinio ledo. Nėra jokio mano nuopelno, kad gimiau, prie šito aš jau tikrai niekuo neprisidėjau. Be to, ir tas gimtadienis kaip gaidžio – kažkoks dvigubas: pagal metrikus – balandžio, pagal motinos žodžius – kovo mėnuo. Kai telefonas suskamba kove, sakau: labai ačiū, bet iki mano gimtadienio dar visas mėnuo, kai balandy – dėkui jums, tiktai aš jau prieš mėnesį gimtadienį atšvenčiau...

Žodžiu, esu priverstas meluoti susiriesdamas. Tai koks gali būti džiaugsmas iš tokių gimtadienių?

Tačiau vaikams ir anūkams nepameluosi. Žiūrėk, jau skambina dukra:

– Tete, mes atvažiuosim šeštadienį apie ketvirtą po pietų, darbo dieną negalim! Ar bus karka?

Bus, žinoma, bus, kur dėsies nebuvusi? Paruošiu kaip nors. Juk čia ne aš, čia ta karka svarbiausia. Ir paruošti ją galima labai paprastai ir greitai: viskas teužtrunka tiktai dvi paras ir aštuonias valandas.

Tačiau viską atpirkio dukrų pasipasakojimas anais metais.

Susitiko jodvi po darbo mieste, abi alkanos, sutarė užbėgti į kažkokį restoranėlį pavalgyti.

– O! – šūktelėjo viena, atsivertusi meniu. – Žiūrėk, karka! Imam?..

Knaibė, žnaibė jos tą karką, valgė atbulais dantimis, bet suvalgė. Priėjo labai maloni padavėja:

– Kaip jums patiko mūsų firminė karka? Gal dar ko nors?

– Kad čia kažkokia... netikra karka! – išpyškino viena.

– Iš kur jūs žinot, kokia turi būti tikra?

– Žinom! Todėl, kad daug kartų valgėm!

– Ir kur jūs tokią valgėt?

– Pas tėvą!..

Padavėja pakėlė akis į viršų, pavedžiojo žvilgsniu palubiais:

– Nežinau Vilniuj tokio restorano... Gal visai neseniai atsidarė?..

– Mes pas savo tėvą!..

Nemanykit, kad giriuosi. Ne apie kulinariją kalbu – apie gimtadienį. O jeigu jau visai tiesiai šviesiai, – apie tai, kaip atsirado šita knyga.

Labai gerai atsimenu vieną kovo aštuonioliktosios rytą, nors jau praėjo aštuoni mėnesiai. Jau senokai plaukiojo po galvą kažkokia neaiški mintis... kažkas toks... na, toks, dar neturintis nei pavidalo, nei garso, nei žodžių... Užplaukdavo, nuplaukdavo, o aš visai ir nesistengiau, kad tas „kažkas“ galvoje ilgiau užtruktų.

Atsibudęs ilgokai gulėjau tamsoj, nes akyse taip ryškiai pamačiau skurdų kiemą, seną varną, seną šunį ir seną žmogų. Jie pradėjo judėti, jie... (nežinau, ar yra toks žodis) gyvėjo... jie jau gyveno galvoje ir nežadėjo niekur iš jos kraustytis.

Ką darysi? Sėdaus lovoj, degiaus šviesą. Buvo lygiai ketvirta valanda ryto.

Supratau, ką turiu daryti. Kai atsisėdau prie stalo, ranka lapo viršuje pati užrašė: „Trys vienatvės“. Tai ir buvo pavadinimas to apsakymo, kurį jūs perskaitysite pačiame šios knygos gale.

Turiu įprotį smulkiais skaičiais pasižymėti paraštėje, kada pradėjau. Tiesiog pačiam sau. Ir parašiau: „2010 03 18“. Velnias!.. Juk šiandien mano gim-

tadienis!.. Na, ir tegu jis sau būna, tas gimtadienis, niekur jis nepabėgs su ta karka, – mano varnas jau tupi tuopos viršūnėj, šuo guli būdoj, o senas žmogus išeina į kiemą...

Ir taip gerai, taip lengvai man sekėsi rašyti!.. Ir vieną rytą, ir kitą, ir trečią. Atsibudavau paryčiais, paguliu tamsoje ir sakau sau: „Kelkis, stalas tavęs jau laukia“. Ir stalas iš tikrųjų manęs laukė, tik ne šitas, o anas, kuris baltuoja operacinės vidury ir kurį prieš tai užtiesia tamsiai žalia medžiaga...

Sąsiuvinis taip ir liko gulėti atverstas, puslapis tebuvo prirašytas tiktai iki pusės, o juodas tušinukas gulėjo padėtas ant popieriaus baltumo ilgus septynis mėnesius. Rodos, per tokį laiką viskas turėjo apsinešti dulkėmis per du pirštus, tačiau neapsinešė: kiekvienas daiktas būdavo pakeliamas, nuvalomas ir vėl rūpestingai padedamas tiksliai į tą pačią vietą. O aš tik gulėjau ir žiūrėjau. Ir visą pavasarį žiūrėjau, ir per visus vasaros karščius žiūrėjau, nieko daugiau negalėjau padaryti, tik žiūrėti ir deklamuoti amžinatilsį Jono Strielkūno eiles. Tada jis dar nebuvo amžinatilsį, ir niekas negalėjo numatyti, kad greitai bus.

...Pasistačiau sode aš stalą,
Bet nė eilutės nerašiau.

Stovėjo stalas tas aplytas,
Nelaimingiausias iš stalų,
Kaip gyvulys koks nuvarytas,
Pajutęs dalgį po kaklu.

Jeigu kas nėra matęs, kaip atrodo sąžinės priekaištas, lengvai tą gali padaryti dabar: atverstas sąsiuvinis, iki pusės prirašytas puslapis ir ant jo įstrižai padėtas juodas tušinukas...

Už lango dar viskas tamsiai žaliavo, bet jau buvo ruduo. Aš į jį nežiūrėjau, sėdėjau kitame kambaryje prie kito stalo ir ramiai sau krapščiau pypkę. Žmona praėjo pro šalį su šluoste rankoj. Tegau sa- valo, jeigu jai reikia, man nebereikia.

– Vai! – sušuko tarpdury. – Ateik, pažiūrėk!..

– Ką tu ten pamatei? – abejingai paklausiau.

– Ateik greičiau, tuojau jis nušoks!..

Ant juodo krėslo atkaltės tupėjo didelis žalias žiogas ir net pasilenkęs žiūrėjo į atverstą sąsiuvinį.

Viską perskaitęs, jis atsitiesė, bet tebetupėjo toliau, ramiai leidosi suimamas į riešukučias, išnešamas į balkoną ir pro langą patupdomas lauko pusėj ant vijoklio lapo.

Tolesnis jo likimas man nežinomas. Matyt, grįžo pas Tą, Kuris jį buvo atsiuntęs.

Jeigu jau taip tiesiai šviesiai, tai likusią dienos dalį aš to žiogo daugiau nė neprisiminiau. Vėl krapščiau pypkę, pažiūrėjau televizorių, pažaidžiau šachmatais prieš kompiuterį ir nuėjau gulti. „Ačiū Tau, Dieve, kad davei man dieną. Prašau Tavo ir kitos. Amen.“ Ir turėjau ramiai užmigti.

O jeigu dar tiesiai ir šviesiai, tai buvo vienas iš pačių juodžiausių mano gyvenimo tarpinių. Koks muzikantas, kuris neteko rankos pirštų? Koks tapytojas, jeigu vos beskiria taką sau po kojų? Ir koks rašytojas, kuris jau pusę metų nebeparašo nė vienos eilutės?.. Tokio žmogaus gyvenimas pasidaro beprasmis kaip to žiogo (...)

(...) Bet aš jau esu viską perskaitęs, viską išidėmėjęs ir viską supratęs. Tai seno ligoto rašytojo nebaigtas apsakymas. Jeigu jis dar turi nors kiek proto, supras, ką reiškia mano apsilankymas...

Aš supratau, Viešpatie!..

Atsimeni, kai Strielkūnas Tau guodėsi savo senatve, ligom, tuo, kad „troškimai gėsta širdyje“, – ar atsimeni, Viešpatie, ką Tu jam atsakei jo paties lūpomis?

– Dar ne visi. Dar ne visi.

Atsakyk ir man šitaip.

Romualdas Granauskas. *Trys vienatvės.* Novelių romanas. – Vilnius, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2011 m.

STIKLO MENININKAS

GERDA GUDJURGIENĖ

Stiklo meistras Remigijus Kriukas

Š. m. spalio 26 d. Panevėžio miesto dailės galerijoje pirmą kartą Tėvynėje surengta žinomo stiklo menininko Remigijaus Kriuko, šiemet atšventusio 50 metų jubiliejų, darbų paroda.

Menininkas visuomenei pristatė daugiau nei 40 brandžiausių savo darbų, sukurtų per pastaruosius trejus metus.

R. Kriuko stiklo meno darbai ne kartą buvo eksponuoti įvairiose tarptautinėse parodose Baltijos ir Skandinavijos šalyse, Čekijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Vokietijoje, Liuksemburge, Olandijoje, JAV ir kitose valstybėse. Jie susilaukė šios meno srities profesionalų, kritikų bei mylėtojų pripažinimo ir aukštų įvertinimų.

R. Kriukas gimė 1961 m. kovo 14 d. Panevėžyje, Lietuvos dailininkų sąjungos narys nuo 1992 m. 1985 m. baigė Lietuvos valstybinį dailės institutą, įgydamas stiklo dailininko specialybę ir pradėjo aktyvią kūrybinę veiklą.

Dirbo dizaineriu AB „Panevėžio stiklas“ meninio stiklo ceche, stažavosi Danijoje, Bornholmo saloje pas meninio stiklo meistrus, 1993 m. Bardudvarne (Vengrija) vykusiame tarptautiniame stiklo simpoziume R. Kriuko darbas „Žuvis“ buvo pripažintas geriausiu.

2000 m. Panevėžyje įkūrė meninio stiklo studiją „Glasremis“.

Parodoje „Panevėžio dailės dienos 2009“ tapo nominacijos „Už kūrybinę brandą“ laureatu. 2010 m. už kūrybinius laimėjimus apdovanotas Ukrainos nacionalinės meno akademijos sidabro medaliu.

Pusiaujas

Lietuvoje stiklo istorija skaičiuojama nuo XV a. 1547 m. Vilniuje buvo įsteigta pirmoji stiklo dirbtuvė, kurioje gaminami langų stiklai, buteliai, indai. 1663 m. buvo parašytas Vilniaus m. stiklių cecho statutas. Nors stiklo istorija mena gilią senovę, tačiau teigiama, kad stiklo menas yra jaunas. Vyresnioji karta dar mena sovietmečio metus, kai itin populiarios buvo įvairios stiklo vazos, taurės ir stikliukai, kuriais buvo užgriozdinti mūsų bufetai. Dar ir šiandien jie tarsi sovietmečio reliktai mena tuos gūdžius laikus, kai net vazą galėjai nusipirkti tik turėdamas pažįstamą pardavėją.

R. Kriukas sako, kad vaduotis nuo „vazų eros“ imtasi maždaug apie 1980 m., kai pradėjo formuotis stiklo menas. Dailės instituto dėstytojai patys mokėsi ir studentus mokė kurti meną, patirties semtis važiuodavo pas Talino stiklininkus.

Baigęs Lietuvos valstybinį dailės institutą, R. Kriukas dirbo Panevėžio stiklo fabrike dizaineriu meninio stiklo ceche. „Sovietmečiu teko dirbti ir Latvijoje, stiklo fabrike. Gamybos planai, socialistiniai išipareigojimai, nuorodos, ką ir kiek gaminti neleido laisvai pasireikšti. Visuomet galvojau, kad ateityje turėsiu savo dirbtuvę, kurioje galėsiu kurti ir gaminti tai, ką aš noriu“, – pasakojo menininkas.

Lūžis jo gyvenime įvyko 1993 m. Vengrijoje. Tarptautiniame simpoziume jo darbas „Žuvis“ buvo pripažintas geriausiu. Atsirado daugiau užsakyimų autoriniams darbams, buvo kviečiamas į kitas šalis pasižiūrėti, kaip kiti dirba ir parodyti, ką pats sugeba.

2000 m. Panevėžyje R. Kriukas įkūrė stiklo studiją „Glasremis“, kurioje gamina įvairių dydžių ir formų popieriaus prispaudiklius, dekoratyvines stiklo formas, stiklines ir kombinuotas interjero bei eksterjero dalis, stiklo skulptūras, prizus, įvairių renginių, vardines verslo dovanas. „Prieš ketverius metus mano studija buvo mažiausia Pabaltijyje, dabar – didžiausia. Žinoma, ekonominė krizė pakoregavo stiklo pasaulį, kai kurie fabrikai užsidarė. Mums irgi nelengva, bet stengiamės išgyventi. Mūsų darbai turi paklausą“, – sakė R. Kriukas.

Kolega stiklo menininkas norvegas Eldaras Totlandas stebisi, kaip lietuvius suderina menininko ir verslininko sugebėjimus. „Mes kuriame produkciją – mažąjį meną serijinei gamybai. Tie gaminiai privalo būti labai gražūs ir skoningi, kad galėtume jų kuo daugiau parduoti, o už gautus pinigų galėtume toliau dirbti, išgyventi ir išlaikyti darbuotojus. Tačiau ši mažąjį meną kartais sukurti sunkiau negu autorinius darbus. Kai gaminame serijinę produkciją, aš – direktorius, kai baigiame – atsipučiu ir galvoju apie autorinius darbus. Tačiau kartais esu taip išsunktas, kad nieko galvoti nenoriu. Suderinti verslą ir kūrybą labai nelengva, todėl kartais jaučiuosi kaip tas prijaukintas vilkas – vis tiek į mišką žiūriu.

Optinis, lietas, pjaustytas, šlifluotas, poliruotas, pūstas stiklas. R. Kriukas pagal savitą technologiją autorinius darbus kuria iš optinio stiklo. Geriausiai apie jo kūrybą gali papasakoti kolegų stiklo menininkai iš įvairių šalių, kurių savo profesijos dėka jis turi nemažai.

„Remis kuria unikalius gaminius iš karšto stiklo, poliruoja ir jungia stiklą su akmeniu, kitomis medžiagomis, o savo darbo rezultatus eksponuoja Europos muziejuose ir galerijose. Jis aktyviai dalyvauja meninio stiklo simpoziumuose ir konferencijose. Mes susitikome viename iš Europos simpoziumų maždaug prieš 20 metų ir nuo to tapome „stiklo broliais“ (Kazimierz Pawlak, Lenkija).

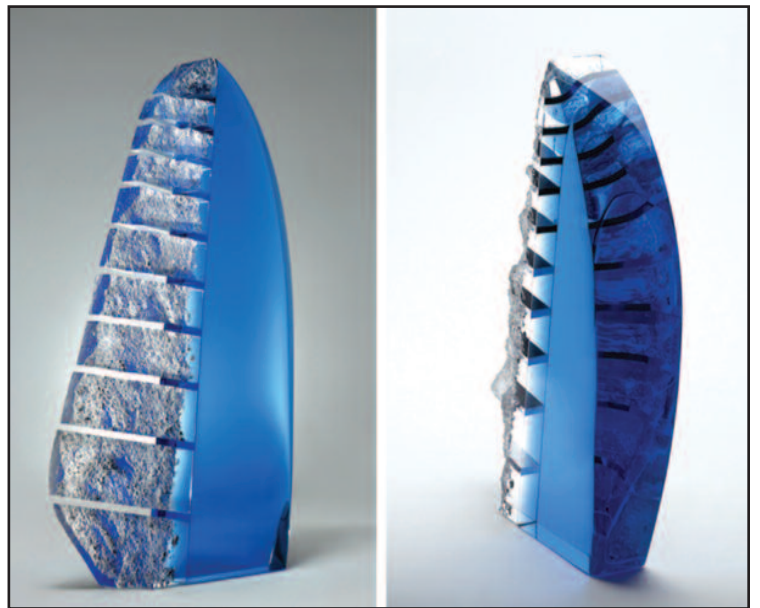
„Aš Remį sutikau Čekijoje 1997 metais... Buvau labai laimingas ir išdidus, kai prieš 10 metų jis papra-

šė manęs suprojektuoti ir pastatyti įrangą jo studijai. Pirmajai posovietinei karšto stiklo studijai Lietuvoje. Man tai buvo labai įdomi patirtis. Džiaugiuosi, kad galėjau bent kiek prisidėti prie šios studijos ateities. Sveikinu Remį ir jo labai talentingą kolektyvą su puikiais meno kūriniais“ (Mark Eckstrand, JAV).

„R. Kriukas kuria vizualiai išsiskiriančius autorinius meno objektus. Jų optinės plastikos formos savo proporcijų logika lygintinos su šiuolaikine architektūra – tiek masės ir tūrio santykiu, tiek plokštumų ir linijų seka – dėl to jos, net ir nedidelės, tokios monumentalios... R. Kriukas pasirodė kaip šiuolaikiškas, būties laiką ir erdvę jaučiantis menininkas... Skulptūriški darbai su jiems būdinga laisva nuo vaizduojamojo prado stiklo plastika atskleidžia žmogiškųjų emocijų pasaulį, įkūnija tai, kas pamatyta ir patirta“ (Dr. Liudmila Kazakova, Rusijos meno akademijos narė korespondentė),

„Remigijų pažįstu nuo studijų laikų. Stiklas – jo gyvenimo būdas, aistra ir priklausomybė, į kurią jis klimpsta vis giliau, maloniai mus stebindamas menine išraiška. Kūrybiniais laimėjimais Remigijus užima tvirtą poziciją tarptautiniame meninio stiklo dailininkų būryje“ (Valmantas Gutauskas, Lietuva).

Stiklo gaminiai visada turėjo savo vertę ir paklausą. R. Kriuko studija kuria nedidelius dekoratyvaus interjero puošybos elementus. Atliekami ir vienetiniai darbai, ir darbai pagal užsakymus. Šiam menui reikia ne tik stiklo menininko, bet ir architekto pastangų. R. Kriukas nesutinka su nuomone, kad stiklas yra taikomasis menas. Sako, kad

Mėlynoji burė

savo darbus kuria ir kaip skulptorius, suteikia jiems formą, spalvą, parenka vietą. Jo skulptūros – brandžios, išpūdingos ir dinamiškos. Kad stiklo menas klestėtų, reikia ne tik pačiam dirbti prie dūjomis kūrenamų krosnių, lydyti ir formuoti karštą stiklą, bet ir turėti talentingų pagalbininkų. Jie – menininko partneriai, bendraminčiai, sumanūs improvizuotojai ir eksperimentuotojai, gyvenimo filosofai. R. Kriukas sako, kad jam pasisekė. Šiuos aukso vertės žmones jis sutiko prieš daugelį metų, kai dar dirbo Panevėžio stiklo fabrike. Jie ten mokėsi profesijos paslapčių, ten susiformavo kaip meistrai, o šiandien jie dirba stiklo studijoje. Išugdyti „Pagrindinę darbo žaliavą, jau paruoštą vadinamą įkrovą, iš kurios verdamas labai geros kokybės stiklas, mes perkame Olandijoje. Šis ruošinys pilamas į krosnį ir lydomas. Stiklo menas – kaprizinga meno šaka, brangūs energetiniai resursai, dujos. Lietuvoje yra vos kelios stiklo galerijos, stiklo studijos užsidaro. Pas mus nedaug dailininkų stiklų ir žmonės mažai susipažinę su šia meno šaka,“ – sako R. Kriukas. Net jo paties darbai geriau žinomi užsienyje, negu Tėvynėje. Ir ši paroda „Jau seniai norėjau surengti parodą Lietuvoje, pasiūliau vienai kitai galerijai Vilniuje, bet neišėjo. Vis pristinga laiko, nors ji planuoju keletui metų į priekį. Gal ir šią parodą būčiau nukėlęs, jeigu ne mama ir žmona, užprotstavusios atidėjimą. Teko paklusti“, – prisipažįsta menininkas.

Per savo kūrybinio darbo metus R. Kriukas sukūrė kelis šimtus autorinių darbų. Dauguma jų papildė meno galerijų ir muziejų fondus, privačias kolekcijas, papuošė viešąsias erdves ir privačių būstų

Nukelta į 8 psl.

AUKSINĖ GYVENIMO KELIONĖ

ALDONA ŽEMAITYTĖ

Rašančiajam, kuriam rūpi daugiau emocija ir impresija, patartina atsiriboti nuo informacijos, tampančios sausu faktų rinkiniu, gyvenimo darbų suvestine... Tačiau be jos niekaip neapsieisi. Tad ir šiuokart reikia nors trumpai pristatyti išeivijos ir Lietuvos meno kultūros istorikę, aktorės profesiją jaunystėje įgijusią Beatričę Kleizaitę-Vasaris. Kaip ir dauguma savanoriškų Vakarų tremtinių, atsidūrusi anapus „geležinės uždangos“, Beatričė sukaupė didelį gyvenimo patyrimą. Jai teko studijuoti ir gyventi Romoje, vėliau Lotynų Amerikoje, JAV ir Kanadoje. Išeivijoje ji daug nuveikė teatro srityje. Itin aktyvi jos gyvenimo veikla prasidėjo po atgautos Lietuvos nepriklausomybės ženklu. Jau 1989 metais Beatričė Vasaris sugrįžo į Lietuvą, parveždama jai

Beatričė Kleizaitė-Vasaris Marcinkonyse. 2011 metų rugsėjis.

Aldonos Žemaitytės nuotr.

dovanų 150 žymaus išeivijos dailininko Adomo Galdiko kūrinių, kuriuos perdavė Lietuvos dailės muziejui. Ji buvo viena tarp nedaugelio išeivių, kurie apsigyveno Lietuvoje (Vilniuje įsigijo butą) ir savo pavyzdžiu ugdė iš okupacinio režimo besivaduojančios meno inteligentijos dvasią.

Apsigyvenusi Vilniaus senamiestyje, Beatričė Vasaris tapo tarsi pasiuntinė tarp Lietuvos ir išeivijos menininkų. Per pirmąją Lietuvos nepriklausomybės dešimtmetį ji iš Amerikos parvežė ir Lietuvos muziejams perdavė Vytauto Kašubos, Vytauto Igno, Albino Elskaus, jau minėto Adomo Galdiko tapybos, grafikos, skulptūros darbų kolekcijas. Būdama talentinga kultūros programų iniciatorė, suskato rūpintis, kad Vilniuje būtų pastatytas paminklas Didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Gediminui. Ji

įsteigė paminklo šalpos fondą, tapo jo pirmininke, išvystė didelį paramos paminklui pastatyti vajų, surinko iki tol neregėtas pinigų sumas. Ir Vytauto Kašubos paminklas Vilniaus įkūrėjui jau 1996 metais iškilo Katedros aikštėje. Tuo pačiu ji aktyviai dalyvavo Lietuvos valdovų rūmų paramos fondo tarpyboje. Už nuopelnus Vilniaus ir Lietuvos kultūrai 2002 m. buvo apdovanota Vilniaus savivaldybės įsteigtu Barboros Radvilaitės medaliu. Įteikdamas medalių tuometinis Vilniaus meras Artūras Zuokas kalbėjo: „Gražiausia, ką Beatričė Vasaris parvežė į Lietuvą, yra energija, šiluma ir gebėjimas bendrauti“. Tai savybės, nuo kurių buvo atpratinta ištisa pokaryje gimusių Lietuvos vaikų karta. Ilgiau su Beatričė pabendravus, aiškėja iš kur visa tai duota – tai ją globojančių angelų dovana...

Iš laiko perspektyvos žvelgiant į XX a. paskutiniajame dešimtmetyje nuveiktus jos darbus, aiškėja, kad tai buvo tik startas projektams, kurie Beatričės galvoje kirbėjo jau gal ne vieną dešimtmetį. 2004 metais ji parengė ir išleido solidžią knygą „Lietuvių dailininkų darbai Šiaurės Amerikos šventovėse“. Tai buvo jos kelionių po JAV ir Kanados bažnyčias fotografuojant ten esančius meno kūrinius ir bendravimo su tų kūrinių autoriais išdava – menotyrinės išvalgos ir drauge asmeniniai išpuodžiai, Lietuvos skaitytojui nepažįstamų menininkų gyvenimo ir kūrybos savotiška enciklopedija. 2009 metais, sulaukusi garbaus amžiaus, bet amžinai jaunatviškos sielos gerb. Beatričė pristatė monog-

Knygos „Angelai“ viršelįs.

rafiją „Albinas Elskus: grožio ir vizijos dailininkas“. Knyga spindėjo vitražo kūrinių grožiu ir šio visoje Amerikoje pripažinto kaip vienu geriausių vitražo meistrų išsamiumi bei profesionaliu darbų vertinimu.

Ir pagaliau šiemet, spalio 12 d., Vilniaus paveikslų galerijoje (buvusiuose didikų Chodkevičių rūmuose) įvyko tai, apie ką Beatričė Vasaris kaupė medžiagą daugelį metų, pasvajodama, kad tikrai išleis galbūt viso savo kūrybinio gyvenimo darbų apvainikavimą – knygą „Angelai“, stebinančią savo studijiniu unikalumu ir savita temos traktuote. Beatričė tarp pasaulio angelologų, manyčiau, užima garbingą vietą. Ji atvirai skelbia, kad angelai jos gyvenime vaidina itin svarbų vaidmenį. Savo informaciniu svarumu, kompoziciniu išbaigtumu, temos dėstymo išradingumu ši knyga vainikuoja kultūros ir meno istorikės kūrybinį darbą. Kiekvienas, susipažinęs su unikalia knyga, pripažins, kad angelai lydėjo Beatričę per gyvenimą, matyt, nuo tų dienų, kai ji dar maža mergaitė buvo įrašyta į Angelo sargo vaikų sąjungą ir tapo angelaite.

Dauguma vyresnės kartos žmonių prisimena (tik ne visi prisipažįsta), kad paveikslėlis su vaikus globiančiu angelu sargu kabėdavo prie jų vaikiškos lovelės. Kad pirmoji malda, kurią mus išmokydavo mamos, būdavo skirta savajam Angelui sargui. Tai buvo vieno sakinio trumpa maldelė: „Angelėli sar-

Nukelta į 8 psl.

Arkangelas Urielis, 1888.

Šv. Jono bažnyčia, Boreham, Wiltshire, Anglija

Hoseim Naggash. Arkangelas Rafaelis ir žuvis, 1590

Jurga Ivanauskaitė. Arkangelas Gabriėlius. 2005. Privati kolekcija

VYTAUTAS JONAS DAINIUS IR JO ŠEIMOS LIKIMAS

STANISLOVAS ABROMAVIČIUS

Sako, Petras ir Marija Dainiai, gyvenę Suvalkijoje, dar XIX amžiuje išvyko gyventi į JAV, New Yorką. Marija Kvedaravičiūtė-Dainienė rašė laiškus į Lietuvą, rašydama adresą, save įvardindavo kaip Mariją Daini. Jiedu augino tris vaikus, jau gimusius JAV: sūnų Vytautą Joną (g. 1897 m.) ir vyriausiąją dukrelę Kateriną (vėliau ištėkėjusią už Zabulionio), trečiosios vardas neišliko. Šiandien sunku pasakyti, kur dirbo šie lietuviai, kaip gyveno už Atlanto, tačiau žinoma, kad 1904 metais moteris su vaiku atvyko į Lietuvą pas pusbrolių Alfonsą Kvedaravičių ir Ponkiškių kaimą Simno valsčiuje paviešėti. Kai jau reikėjo grįžti į Ameriką, vaikas, apstulbintas savo tėvelių tėviškės grožio, atsisakė. Ir geruoju, ir piktuju motina Vytautą įkalbinėjo, o tas ne ir ne. Teko jį palikti gyventi Lietuvoje. Alfonsas su pussesere vaistininke Brone Kvedaravičiūte, dirbusia Kaune, sutiko išauginti vaiką tėvų žemėje. Marija išvyko viena.

Vytautas pradėjo mokytis vietos pradžios mokykloje, ją baigęs, nukako į Seinų gimnaziją. Pirmasis pasaulinis karas nubloškė jaunuolį į Petrapilį, ten mokėsi bendrojo lavinimo kursuose, išjungė į tautinį atgimimą, įstojo ir studijavo Petrapilio dvasinėje seminarijoje. Deja, po pirmųjų mokslo metų pajuto, kad tam neturi pašaukimo, tad teko grįžti į Lietuvą. Mokytojavo Žuvinto, Alytaus, Buckūnų mokyklose ir aktyviai dalyvavo Lietuvos valstybingumo atkūrimo įvykiuose. Tad paliko mokytojo darbą ir 1918 metų lapkritį atvyko į Vilnių padėti organizuoti Lietuvos savanorių kariuomenę. Buvo iškalbus, aktyvus ir doras jaunuolis. Vadovybė nusiuntė Vytautą Dainių organizacinio darbo dirbti į Alytaus apskritį. Dzūkai neliko šio svarbaus įvykio nuošalyje ir be didelių agitacijų vien tik iš Simno valsčiaus Lietuvos kariuomenę papildė 70 vyrų. 1919 metų pradžioje Vytautas pats įstojo į veikiantį pėstininkų pulką, dalyvavo kovose su bermontininkais, paskui – su lenkais. 1920 metais jam suteiktas leitenanto laipsnis. Mūšiams pasibaičius, kilo karjeros laiptais. 1927 metais – Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto karininkų kursų vado adjutantas, kitais metais – jau kapitonas. Tarnaudamas Ukmergėje, baigė vietos gimnaziją, o sugrįžęs į Kauną tapo Kauno universiteto teisės fakulteto studentu. Apdovanotas už gerą tarnybą Vyčio kryžiaus III laipsnio ordinu, medaliais. Nuo 1936 metų iki 1939 metų gegužės 31 d. tarnavo Alytaus ir Seinų apskričių komendantūrose.

Elena Nausėdaitė gyveno Tauragėje, baigė gimnaziją, paskui – mokytojų seminariją, mokytojavo Eržvilke, Šakalynėje. 1933 metais atvažiavo į šventę Kaune. Išvaizdi mergina, pasipuošusi tautiniais rūbais ir karoliais, stovėjo pirmoje eilėje. Ten ją ir pamatė Lietuvos kariuomenės kapitonas Vytautas Dainius. Jiedu susitiko, tačiau taip ir neišsiskyrė: jau tais pačiais metais susituokė. Paskui gyveno ten, kur buvo skiriamas Vytautas: Ukmergėje, Kaune, Alytuje... Susilaukė trijų vaikų: Vytauto-Petro (g. 1934 m.), Gedimino-Jono (g. 1935 m.) ir Gražinos-Elenos (g. 1938 m.).

1939 metų vasarą, atitarnavęs Lietuvos kariuomenėje 20 metų, majoras Vytautas Dainius buvo paleistas į atsargą. Nutarė ūkininkauti, tad Parėčėnų kaime, Miroslovo valsčiuje, Alytaus apskrityje, nusipirko 32 hektarų ūkį, pasistatė mūrinį gyvenamąjį namą, ūkinius pastatus. Jis ūkininkavo, o Elena mokytojavo už Metelių ežero buvusioje mokykloje. Jau niaukstėsi Lietuvos padangę, išibrovę rusų tankai su kariuomene. Nuo tada prasidėjo Vytautui Jonui Dainiui nemalonumai. Kelis kartus suėmė, tardė, mušė. Gal ir turėjo karininką ištikti

jo bendražygių likimas, tačiau okupantus sulaikė viena aplinkybė: jis, kaip gimęs JAV, buvo tos šalies pilietis. Grįžęs iš sulaikymo namo, negalvojo sudėti rankų, kartu su atsargos pulkininku Jonu Petruičiu, atsargos leitenantu Pranu Zenkevičiumi ir atsargos jaunesniuju leitenantu Vladu Šimoliūnu 1940 metų spalio 1 d. Alytaus apskrityje sukūrė pagrindinę antisovietinę „Geležinio Vilko“ organizaciją. Pagrindinis organizacijos tikslas – nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas. Sovietinio saugumo Alytaus apskrities skyriaus 1941 m. birželio 8 d. nutarime nurodyta suimti Joną Dainių kaip „aktyvų pagrindinės kontrrevoliucinės fašistinės ‘Geležinio Vilko’ organizacijos narį”. Vyras pradėjo slapstyti.

Ištremti Dainius turėjo dar 1941 metų birželio 14-tą. Išvakarėse atėjo pas juos pažįstamas ūkininkas ir pasakė, kad juos ryte išves. Vytautas, nieko nelaukęs, susodino žmoną su vaikais į vežimą, pasiėmė būtiniausius daiktus ir nuvežė į Pošnios stotelę (dabar – Lazdijų rajonas), o iš ten traukinys juos nuvežė Tauragėn, kur gyveno Elenos tėveliai. Vyras sugrįžo į namus, norėdamas įsitikinti žinia. Ankstų rytą nemiegojo, kai pamatė prie namų einančius kareivius. Tie užblokavo duris, beldėsi ir keikėsi. Vytautas išlipo per mansardos langą, nusileido ant žemės ir sėkmingai pasitraukė. Stebėdamas, kaip kareiviai triukšmauja ir keikiasi svietimuose namuose, išėjo link Alytaus, ten susirado draugus.

1941 metų birželio 21 dieną su „Geležinio Vilko“ organizacijos nariais bandė trauktis į Vokietiją. Nežinojo, kad tai jau karo su Vokietija išvakarės, siena akylai saugoma. Santakos kaime, Liubavo valsčiuje, Kalvarijos apskrityje rusų pasieniečiai jį sužeidė, o suradę – nužudė. Kūną užkasė čia pat, o jau atėjus vokiečiams, palaikai buvo perlaidoti Kalvarijos kapinėse.

Kai atėjo vokiečiai, Elena su vaikais sugrįžo gyventi į Parėčėnus. Reikėjo pagalbininko ūkyje, tad 1944 metais ištėkėjo antrą kartą už Antano Stonio, augino sūnelį Vidmantą. Sugrįžus okupantams suprato, kad tie nepaliks jos ramybėje. Už rezistencinę veiklą A. Stonį nuteisė 25 metus lagerio.

1946 metų vasario 18-osios 4 valandą ryto į Parėčėnų kaimą mokytojos Elenos Dainienės-Stonienės su keturiais vaikais atvažiavo kareiviai ir stribai. Susiruošti ilgai kelionei davė vos 15 minučių, tad sutrikusi moteris ir vaikų auklė Onutė Truncaitė paskubomis per ašaras susidėjo ne tuos daiktus, kurių reikėjo. Sūnui Vytautui tada buvo vienuolika, Gediminui – dešimt, dukrai Gražinai-Elenai – septyneri. Vienerių metų Vidmantas dar ir vaikščioti dorai nemokėjo...

Moteris trėmėjams nesiguodė, net neklausė, už ką tos kančios. Juk Vytautas Dainius, vyresniųjų trijų vaikų tėvelis – Lietuvos kariuomenės majoras, o Stonys, su kurio augino mažąjį Vidmantą – pasipriešinimo okupantams dalyvis, 1945 metais buvo suimtas ir nuteistas 25 metus kalėti Krasnojarsko lageriuose. Taip ir dingo be žinios.

Alytuje šeimą sukėlė į gyvulinį vagoną. Jų

Kapitonas Vytautas Dainius su žmona Elena 1934 metais

vieta buvo ant viršutinių gultų, prie langelio. Stotelėse kartais ešelonas sustodavo, duodavo vandens, dar kažkokio „patiekalo“ iš amerikietiško kiaušinių miltelių. Dauguma turėjo dar savo pasiimto maisto, tad iki kovo 4-osios, kol nuvežė į Naujosios Lialios gyvenvietę Sverdlovsko srityje, bado neįjutė. Išlaipino ir nuvedė į baraką, paskirstė į kambarėlius su lentų gultais. Gražinutei ant jų vietos neužteko, tai teko gulėti ant stalo. Labiausiai ji bijojo naktimis per kūną šliaužiojančių žiurkių. Atakavo blakės, iš palubės krisdavusios ant nuogo kūno. Atėjo ir kita nelaimė – badas... Pradžioje į mokyklą vaikai nėjo. Mamą įdarbino žvakių fabrikėlyje, tačiau pasirodė, kad ji alergiška parafinui. Atsirado išbėrimai, kankino skausmai. Tada ją paskyrė mo-

kykloje budėtoja, perkėlė ten gyventi. Taip nepriekiuose prabėgo vasara, ruduo, žiema.

Lialios gyvenvietėje atslinko nelaimė: kai visi vaikai susirgo tymais, juos paguldė į ligoninę. Deja, mažiausią ir labiausiai nusilpusį Vidmantą, jam jau sveikstant, slaugės sumanė nuprausti. Viskas baigėsi plaučių uždegimu ir vaiko mirtimi.

1947 metais juos vėl sukrovė į ešeloną ir 600 km vežė į Čeremuchovo gyvenvietę už Uralo kalnų. Geležinkelio bėgiai baigėsi. Nuvedė už spygliuotų vielų esančius barakus – tikriausiai buvusį lagerį. Barake buvo rusiška krosnis ir du kambariai: viename apsigyveno jie, kitame Šumskai – močiutė, motina ir dukra. Žmonės dirbo aliuminio rūdos kasyklose, miško ruošos darbuose. Tačiau Elenos šeimoje nebuvo dirbančių, gaudavo maisto tik kaip išlaikytiniai.

Greitai pajuto, kad gali neišgyventi: motina vaikščioja šaltyje basa, sutinusiomis kojomis. Tada sūnus išsiuntė į Severorkomsko profesinę mokyklą: Vytautas mokėsi staliaus, o Gediminas – tinkuotojo amato. Gražina pradėjo lankyti rusišką mokyklą. Visa laimė, kad iš senelio Vinco Nausėdos gaudavo siuntinių, Elena įsidarbino duonos kepykloje skalbėja. Nors tai buvo griežtai draudžiama, kepyklos moterys kartais slapta į skalbinius alkstantiems įvyniodavo duonos kepalėlių. O kai atėjo vasara, pasisodino bulvių, nusipirko ožką. Ožkai reikėdavo paruošti 20 drebulinių šluotelių ir 20 maišų šieno, arba, kaip dabar sako Gražina, džiovintos žolės... Atsirado pienelio, bulvių, badas traukėsi.

Po Stalino mirties ištremtiems nepilnamečiams buvo leista sugrįžti į Lietuvą. Gražina pirmoji tuo pasinaudojo, ir 1954 metais penkiolikmetė mergaitė grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Tauragėje pas senelius, pradėjo lankyti rusišką mokyklą, nes lietuviškai rašyti ir skaityti nemokėjo. Pradėjo rašyti prašymus, kad į Tėvynę leistų sugrįžti jos motinai, nors ji buvo ištremta be teisės sugrįžti į Lietuvą. Tuo metu mergina gyveno Kaune, mokėsi 10 klasėje. Parašiusi į Vidaus reikalų ministeriją, gavo kvietimą atvykti. Nuvykusi pas pareigūnus, sulaukė ne leidimo, o reikalavimo per 24 valandas palikti Lietuvą. Nieko daugiau nesumastė, kaip vykdyti okupantų reikalavimą. Sibire savo šeimą rado gyvenančią taip, kaip ir paliko. Tačiau širdyje buvo didelė nuoskauda, tad jau po poros mėnesių ryžosi vėl bėgti į Tėvynę.

Gražinos motina tremtyje gyveno iki 1961 metų, brolis Vytautas Lietuvoje atsirado 1957 metais, apsigyveno Tauragėje, dirbo staliumi. Brolis Gediminas sugrįžo tik 1965 metais, vienuolika metų išdirbęs šachtoje. „Laikas bėga, o skausmas širdyje lieka“, – sako Kaune gyvenanti Gražina Dainiūtė-Dauksienė. Ji pati Lietuvoje sunkiai kabinosi į gyvenimą, užaugino du vaikus, dabar dar triūsia Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje. □

Gražina Dainiūtė 1957 metais Lietuvoje

Dia: Beacon, Riggio Galleries

NIJOLĖ KAVALIAUSKAITĖ-HUNTER

Manau, neretam būtų nelengva atskleisti savo išpūdžius, apsilankius „Dia: Beacon, Riggio” galerijoje, esančioje New Yorko valstijos Beacon mieste. Įpratusiam gėrėtis išraiškingomis, plastiškomis linijomis, objektų formomis, erdve, šviesa, šešėliais, spalvų žaismu – tomis išraiškos priemonėmis, kurios geba perteikti vidinį žmogaus pasaulį ar išorinį, dažnai vaizduojamą simboliškai ar nuo natūros nutolusiais pavidalais. Deja, nei spalvų paletės ar jos interpretuotos gamos, nei genijaus ranka nutapytų linijų čia nėra. Dažnas išėina suglumęs, nepasaldinęs savo sielos. Tokį jausmą patiria žmogus, pirmą kartą patekęs į šiuolaikinį meno muziejų.

New Yorkas – ne tik didžiausias Jungtinėse Amerikos Valstijose, bet įnoringo ir reiklaus skonio miestas. Mieste yra daugiau nei 2000 meno ir kultūros organizacijų, daugiau kaip 500 galerijų. Šiame mieste yra didžiausias ir įtakingiausias pasaulyje modernaus meno muziejus, žinomas MoMa vardu. Sklandanti nuomonė, kad JAV daugiausia sugeba kurti tik kičą ir masinę kultūrą, yra nepagrįsta. JAV kultūriniu ir intelektualiniu požiūriu – viena iš pirmaujančių šalių pasaulyje.

Nereikėtų pamiršti, jog XX–XXI amžiai yra įvardijami kaip postindustriniai, postmodernistiniai, pateikiantys menines idėjas kitaip. Iš tikrųjų šių amžių menas – tai antimenas, laužantis meno prasmes, meno vertybes ir tradicines meno koncepcijas. Manau, šis komentaras iš dalies paguos į modernaus meno muziejų patekusį žmogų, kuris vis dar gyvena praeitimi ir tiki, kad menas lyg užkonservuotas dinosauras išliks nepakitęs iki pasaulio pabaigos. Šiuolaikinio meno kūrėjai neturi tikslo sukurti meninių vertybių, tinkančių visoms epochoms ir stiliams. Tad, patekus į šiuolaikinio meno terpę, nevertėtų tikėtis iš egzistuojančio meno to, ko buvo tikėtasi iš įprasto, klasikinio meno. Būtent: gėrėtis dailiai, nepriekaištingai, kūrybiškai atspindėtais tikrovės vaizdais. Pasak Tomo Stoppardo, „modernus menas – vaizduotė be įgūdžių, o įgūdžiai be vaizduotės yra amatas.”

Galerijos istorija

Galerija „Dia: Beacon” ant legendinės Amerikos upės Hudson krantų buvo atidaryta 2003 metais. Pavadinimas atspindi vietovę – Beacon, o graikų kalbos žodžiu „Dia” pasivadino meno fondas, pelno nesiekianti organizacija, kuri ekspozuoja, saugo ir atsako už jos globon patekusių šiuolaikinių meno objektų vertę. Organizaciją 1974 metais įkūrė vokiečių prekybos agentas H. Friedrichas ir Houstono meno žinovo Dominique de Menilio dukra Philippa de Menil. Beacon yra šeštasis muziejus, priklausantis „Dia”. Jam priklauso daugiau nei 700 meno kūrinių. Kolekciją sudaro originalūs pačių įtakingiausių modernaus meno atstovų darbai: Josepho Beuyso, Johno Chamberlaino, Walterio De Maria, Dano Flavino, Donaldo Juddo, Imi Knoebelio, Blinky Palermo, Fredo Sandbacko, Cy Twombly, Andy Warholo ir Roberto Whitmano kūriniai. Žodis „Dia”, išvertus iš graikų kalbos, angliškai skambėtų kaip „seeing the project through”. Lietuviška šios frazės interpretacija skambėtų taip: įžvelgti projekto mintį, jį suprasti, įvertinti. Trumpas žodis „Dia” geba įvardyti svarbius šios institucijos tikslus ir veiklą. Ši organizacija užsiima kitaip mąstančių ir jaučiančių menininkų projektų pristatymu. Savaiame suprantama, be turtingų rėmėjų „Dia: Beacon” egzistavimas būtų neįmanomas.

Vienas iš jų yra L. Riggio. Turtuolio paaaukota pinigų suma siekia daugiau nei 35 mln. dolerių. Todėl minėta galerija taip ir vadinama: „Dia: Beacon, Riggio Galleries”. Patekus vidun, į akis krinta lentelė, kurioje įamžinta padėka: „Už nepaprastą dosnumą ši galerija yra pavadinta Louise ir Leonardo Riggio garbei.” Kitas svarbus asmuo, neabejingas „Dia” egzistencijai ir klestėjimui ir ta proga išrašęs 10 milijonų dolerių čekį, yra Lannan Fondas. New York finansų centro, vadinamo Wall

Robert Smithson. Sudaužyto stiklo žemėlapis

Street, finansininkai Ann Tenenbaum ir jos vyras Thomas H. Lee paaukojo 2.5 mln. dolerių.

Meno galerija

Modernaus meno galerija įkurta pramoninių pastatų erdvėse – Nabisco (National Bisquit Company) patalpose. Interjeras užima 240 000 kv. pėdų, o plotas po atviru dangaus skliautu su žydinčia vaismedžių alėja, buvusių sodu bei automobilių stovėjimo aikštele – 34 000 kv. pėdų. Nevertėtų stebėtis, kad galerija rado prieglobstį pramoniniame pastate. Šiuolaikino meno rodiniai yra svarbesni nei pastato architektūra ir jo stilius. Prie pastato atnaujinimo ir pritaikymo šiuolaikinio meno parodoms prisidėjo architektų grupė ir menininkas iš Kalifornijos valstijos Robertas Irwinas. Jis suprojektavo įėjimo į galeriją areną. Tik įkėlus koją į šią teritoriją, pasitinka jaunuolis. Jis nurodo, kurio žydinčio medžio pavėsyje turėtum statyti automobilį. Iš pradžių pasipiktini – neįsivaizduojai šiam reikalui reikalingas padėjėjas? Bet jis reikalingas tam, kad nesijaustumei vienišas ir priblokštas šioje neįprastoje aplinkoje, šiuolaikiško meno apsuptyje. Galerijoje rodomas minimalistų, konceptualistų, postminimalistų menas kasmet sutraukia 65 000 žmonių. Vieni iš jų ateina smalsumo vedini, kiti todėl, kad šis menas jiems yra pakankamai įdomus ir konceptualus. Jaunatviška energija trykštantys „Dia” darbuotojai vilki juodas, kuklias uniformas. Į juos pažvelgęs žmogus susimąsto – ar ne kalėjimo personalas lankytoją pasitinka?..

Dauguma galerijos salių turi stoglangius, tad yra apšviestos natūralia dienos šviesa. Elektrinis apšvietimas naudojamas rūsyje esantiems rodiniams apžiūrėti. Kadangi vengiama dirbtinio apšvietimo, darbo valandos galerijoje kinta priklausomai nuo dienos šviesos ir metų laikų. Išpūdingos ir klevo medžio grindys, kurios suteikia šilumos ir jaukumo kūriniams bei lankytojams.

Modernus menas

Liberali New Yorko aplinka sąlygojo kritišką požiūrį į vyraujančias meno vertybes ir subrandino dirvą naujoms meno formoms ir turiniui rasti. Tad nenuostabu, kad išnyko klasikiniai meno žanrai. Atsirado nauji, tarpusavyje susivieniję, bet savotiškai pakitę – muzika su teatro elementais, kūno ir žemės menas, performansas, hepeningas. Priminsiu, kad performansu įvardijami trumpalaikiai teatriniai veiksmai, atliekami žiūrovų akiavaizdoje. Svarbiausias šios meninės raiškos priemonės bruožas – ji sudaro galimybę išsiskirti iš kitų menininkų ir susilaukti žiūrovų įvertinimo.

Hepeningo tikslas – ištrinti ribą tarp meno ir kasdienio gyvenimo, sukurti atsitiktinio, netikėto įvykio išpūdį, į meninį vyksmą įtraukti žiūrovą.

Instaliacija – kai menininkas, pasitelkdamas spalvas ir apšvietimą, eksperimentuoja su erdve. Taip siekiama atskleisti erdvės ir daiktų sąlytį.

Galerijoje šalia nuolatinės meno parodos yra rengiami kitaip mąstančių muzikos ir šokio meno atstovų pasirodymai. Nes, pasak direktoriaus Philippe Vergne, „čia yra daugiau idėja nei muziejus”. Jo manymu, čia menininkai prabyla nauja meno kalba, vartoja kitą estetinę sintaksę, atranda naujas sąsajas su giminingais menais.

Ypač šiltai buvo sutinkamas žiūrovų numylėtinis, legendinis amerikiečių *folk* muzikos kūrėjas, eilių autorius ir atlikėjas Pete’as Seegeris, sukūręs daugiau nei 200 dainų. Mano atmintyje įstrigusi jo daina „Guantanamo”. Būtent Seegeris su daina kaip taikos ginklu kovojo už piliečių teises, už taiką ir karo sustabdymą, už gamtos saugą. Po šio pastato skliautais savo melodijomis jis sušildo klausytojų sielą, rodinius apgaubia muzikos skraiste.

Dažnas svečias galerijoje – Merce’o Cunninghamo šokio trupė, sutrumpintai vadinama MCDC. Įkurta 1953 metais, pasižyminti savitu šokio stiliumi, grupė naudoja Cunninghamo šokio techniką, kurioje įkūnijamos beveik beribės žmogaus judėjimo galimybės. Žymusis choreografas įkvėpimo ieškojo žvėrių, paukščių judesiuose bei jų elgsenoje, tai ir sąlygojo jo savitą šokio stilių. Vienas svarbiausių jo choreografijos atramos taškų – kasdienybė: kasdieninis pėsčiųjų judėjimas, natūralus gatvės gyvenimas ir natūralūs judesiai. Teatrinė ekspresija jam yra svetima.

Priminsiu, kad Cunninghamas (1919–2009) buvo vienas žymiausių amerikiečių šokėjų, pasižymėjęs neįprasta kūrybine jėga. Jo pavardė minima šalia Izadoros Duncan, Sergejaus Diagilevo pavardžių. Jis ir mokytojas, choreografas, sukūręs avantgardinio šokio stilių, kuris pasižymi ekspresyvumu, ritmingumu. Su Paulu Tayloru sukūrė New Yorko šokio mokyklą. „Jei šokėjas šoka, turėdamas noro ir žinių apie šokio meną, tai nėra tas pats. Mūsų šokyje ekstazė atsiveria kaip įgimta laisvės dovana, mumyse džiaugsmas, energijos srautas liejasi natūraliai, nevaržomai.” Bendradarbiavo su kitų meno rūšių menininkais – muzikantu Johnu Cage’u, kuris yra žinomas kaip įtakingiausias XX amžiaus kompozitorius, aleatorinės, elektroninės muzikos pradininkas.

Meno kolekcija

Šiuolaikiško meno kolekciją „Dia: Beacon, Riggio galleries” sudaro neįprastai masyvūs Richardo Serra susukto metalo vėriniai, minimalistinės Donaldo Juddo dėžės, siūlo skulptūros, sukurtos Fredo Sandbacko. Pastarojo darbai – ekonomiškiausi, nereikalauja didelių materialinių išlaidų.

Nukelta į 8 psl.

Auksinė gyvenimo kelionė

Atkelta iš 6 psl.

guželi, saugok mane mažytėlį/ę”. Jau paaugus, maldos-kreipiniai į savo angelą sargą sudėtingėjo. Neužmirštas ir per gyvenimą lydintis, vakare snūduriuojant iš pasąmonės išplaukiantis kun. Stasio Ylos ketureilis: „O Angele man skirtas,/ šaukiuos nūnai tavęs;/ Matai esu netvirtas./ Tu būk arti manęs.”

Beatričės kelionė per gyvenimą su savo angelu sargu atvedė ją į tikrą dvasinės ramybės šventę – knygą „Angelai”. Ta knyga auksinė visomis prasmėmis. Puošni daugybe puikių iliustracijų, pradedant šumerų civilizacijos laikais ir baigiant XX amžiaus meno modernumu. Iliustracijos tvieskia auksine šviesa, nes visų laikų dailininkai, vaizduodami angelus, mėgo aukso spalvą: nuo švelniai blyškios, žybčiojančios dangiškų sferų sūkuriais, iki sodraus geltonio, pereinančio į prabangų raudonojo aukso švytėjimą.

Ižanga į šią knygą buvo pernykštis (2010 metai) įvykis Lietuvos muziejų gyvenime. Vasarai persiritus į antrąją pusę, Anykščiuose buvo atidarytas vienintelis Rytų Europoje Angelų muziejus, kurio idėją ir visą sukaupą kolekciją (apie 100 angelų – skulptūrėlių ir tapybos, grafikos darbų) padovanojo vėlgi Beatričė Vasaris. Muziejaus eksponatų skaičius vis gausėja, nes jo lankytojai ekspoziciją papildė savo dovanomis. Toks muziejus galėjo atsirasti tik pakankamai jauno, bet, matyt, taip pat per gyvenimą angelų globojamo Anykščių mero Sigučio Obelevičiaus dėka. Angelų muziejuje daugiausia yra mūsų tautodailininkų meno dirbinių, taip pat profesionalių tapytojų ir grafikų Beatričei dovanoti darbai. Žinodami jos pomėgį, o gal net aistrą, kolekcionuoti angelus kaip meno kūrinius, menininkai juos mielai

jai dovanodavo įvairiomis progomis. Augantis ir populiarėjantis Angelų muziejus Anykščiuose yra lyg antipodas baigiančiam sunykti, sovietmečiu labai populiarintam (labiau už M. K. Čiurlionio galeriją) dailininko A. Žmuidzinaičiaus velnių muziejui. Į Velnių muziejų Kaune sovietmečiu garmėdavo „plačiosios tėvynės” turistai, o į Anykščius keliauja žmonės, norėdami pasisemti dvasinės šviesos, skalaujančios visą Anykščių gamtovaizdį ir ypač Angelų muziejų.

Knygos „Angelai” pratarinėje Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis taikliai (tiksliau ir nenusakysi) apibūdina jos vertę. „Įstabu, kad knygoje Beatričė Kleizaitė-Vasaris sugebėjo aprėpti visumą – ir pateikti svarbiausias patikimas žinias apie angelus ne tik krikščionių religijoje, bet ir judėjų tikėjime bei islame, ir pristatyti angelų vaizdavimo mene vertingiausias ir išpūdingiausias išraiškas, ir paliudyti modernaus pasaulio žmonių liudijimus apie angelus, ir supažindinti su gausia šiuolaikine literatūra apie angelus. Gimusi Rytų Europoje, subrendusi Romoje, gyvenusi Lotynų Amerikoje ir Kanadoje bei JAV, knygą apie angelus Beatričė Kleizaitė-Vasaris kūrė tiek gimtojoje Lietuvoje – Vilniaus senamiesčio erdvėje bei Dzūkijos kaimo tyloje, tiek viešėdama JAV netoli Atlanto šalia Bostono, tiek Ispanijoje, žvelgdama į Viduržemio jūros platybes. Gal todėl jos knyga yra toks erdvus ir tikras pasaulio patirtį sukaupusio žmogaus žvilgsnis į angelus. /.../ Knyga kviečia mus ne tik pažinti ir pajusti per amžius žmogų lydinčių angelų pasaulį, bet ir išiklausyti į savo sielą, kurioje lemtingais momentais prabyla ir angelo sargo balsas”. □

„Nemunas”, Nr. 36, spalio 27 – lapkričio 3 d.

Gintaras Černius. **Laisvės angelas, 1991.**
Angelų muziejus, Anykščiai

Dia: Beacon, Riggio Galleries

Atkelta iš 7 psl.

dų, nevaržo, nesukelia pavojaus, kad metalo gabalas užgoš, prispaus ar sutraiškys.

Žvelgiant į Sandbacko darbus tarsi regi ateities viziją arba esi neapčiuopiamoje ir neišmatuojamoje „vaizduotėje”. Tvyro nuojauta, jog buvo keitinama sukurti skulptūrą, bet regi tik jos formą, kurioje nėra turinio arba nėra nieko viduje. Tad lieka kurti ją savo galvoje, ją išbaigti. Nieko tokio, kad vienas meno kūriny vienam lankytojui atvers vienokią, o kitam – kitokią prasmę. Tai – natūralu, nes pats autorius savo nuomonės neprimeta.

Futbolo dydžio lauko erdvė galerijoje yra paskirta fluorescencinės šviesos skulptūroms, kurias sukūrė Danas Flavinai. Kita didelė patalpa skirta Johno Chamberlaino metalo skulptūroms, sukurtoms iš metalo gabaliukų, metalo atliekų – sudau-

žyto automobilio liekanų. Viena žymiausių – „Privet”, apie 62 pėdų ilgio ir 12 pėdų aukščio, padaryta iš chromo ir dažyto plieno.

Roberto Smithsono „Sudaužyto stiklo žemėlapis” galėtų nustebinti ne vieną lankytoją, kuris, į muziejų atėjęs pažiūrėti meno kūrinių, aptiko stiklo šukes. Jos nėra supiltos atsitiktinai, bet sukomponuotos ir įvardytos. Pavadinimas pasiūlo, kad skulptūra turėtų būti suvokiama ne kaip į krūvą supiltas plokščias ir aštrus permatomas fragmentas, bet išgalvoto ir be priežasties dingusio žemyno žemėlapis. Smithsonas savo kūriniu užmena mįslę, kurią lankytojo protas privalo įminti. Skulptūros materialumas priklauso nuo lankytojo protinių galimybių metaforiškai suvokti meninį vaizdą.

Patekus į salę, ant sienų galima išvysti „sukarpytą” pasaulio žemėlapi. Tokią mintį perša Imi

Knoebelio „24 spalvos, atliktos pagal Blinky”. Didelės, netaisyklingos, ant plokščio medžio skirtingais atspalviais ant sienos išbarstytos spalvos atrodo kaip kryžiažodžio zigzagas. Savo improvizacijoje Knoebelis lieka ištikimas spalvai ir plėtoja spalvų minties įvairovę. Mažai ragavusiam modernaus meno lankytojui gali atrodyti, kad tai – bevaizdė spalvinė forma. Lankytojui lieka laisvai ir nevaržomai ją interpretuoti.

„Dia: Beacon Riggio galleries” šiuolaikinio meno muziejuje eksponuojami dvidešimt penkių menininkų darbai. Galerijoje stengiamasi atspindėti stilistinę meno raidą ir jo sąsajas su gyvenimu, tad rodoma viskas: stiklas, sudaužyto automobilio liekanos, knygos, baldai, siuvėjo adata... Įdomu, neįprasta ir dar daug kas neatrasta.

Būsimiems lankytojams norėčiau pacituoti Eligijų Skirkevičių, pasak kurio, tradicinis menas yra menas, turintis ugdymo elementų, o šiuolaikinis menas – sakykime, lyg ir ugdymo instrumentas, turintis meno elementų. □

Stiklo menininkas

Atkelta iš 4 psl.

interjerus daugelyje pasaulio šalių. Menininko darbų yra įsigiję Rusijos, Vokietijos, Ukrainos, Estijos, Latvijos, Suomijos stiklo muziejai.

„Sakoma, kai iškrenti iš medžio žemyn galva ir lieki gyvas – tampi menininku. Taip, aš iškritau iš topolio ir esu dėkingas likimui – esu stiklo menininkas. Mano mėgstamas darbas – stiklas, hobs – stiklas, o mano mylima žmona – stiklo menininkė. Turiu daug draugų, tikrų draugų, tikrų stiklo menininkų draugų. Aš esu be galo turtingas”... – šypsosi R. Kriukas.

Kūrinio idėja gimsta menininko vizijose, stiklas – medžiaga, kurią reikia prakalbinti ir kurioje menininkas įkūnija tą idėją. Dirba, naudodamas la-

bai savitą, net Europoje retą technologiją – optinį stiklą derina su lietu, pjaustytu, šlifuotu, ir poliruotu stiklu, akmeniu bei metalu. Kolega bulgaras Lachezaras Dochevas sako, kad Remigijus, apžavėtas stiklo, kuria kerinčius stiklo darbus, kad stebėti jo darbą – tai lyg patirti meno magijos aktą. Aukščiau sių vertinimų susilaukė darbai „Burės”, „Tiltas”, „Žuvis”, „Sidabrinė kriauklė”, „Mėlynoji burė” ir kiti.

Fantazijos kūrybai R. Kriukas semiasi iš gamtos, muzikos, įdomių pokalbių. Šiais metais kartu su žmona stiklo menininke Indre Stulgaite-Kriukiene surengė bendrą parodą Suomijos stiklo muziejuje Rihimiakyje, dalyvavo stiklo menininkų festivaluose Čekijoje, Liuksemburge. Menininkas sakosi

esąs savo darbo fanatikas ir kartais labai griežtas savo kolegoms, kurie skundžiasi neturintys pinigų darbams sukurti. Tai buvusios stagnacijos atgarsiai. Pataria mažiau kalbėti ir dejuoti, o dirbti, kurti ir stengtis parduoti, o pardavus pinigų nepaleisti vėjais, bet nusipirkti žaliavų, medžiagų ir vėl kurti...

Šiais metais R. Kriukas išleido išpūdingą retrospektyvinį savo autorinių darbų albumą „Remis” (taip į jį kreipiasi kolegos ir draugai), kuris buvo pristatytas per parodą. Sakosi šiandien turis daug energijos ir minčių kūrybai, tik vis to laiko trūksta. Suplanuoti dveji metai į priekį: tai darbų parodos užsienyje. Su gerų bičiulių pagalba gal pasiseks surengti parodas ir Lietuvoje, Vilniuje, Molėtų astronomijos observatorijoje, parodą Dusetų miestelio bendruomenei.

Į parodą gausiai susirinkę artimieji, geri draugai, bičiuliai ir svečiai linkėjo talentingam ir darbščiam žmogui R. Kriukui kūrybinės sėkmės ir naujų atradimų magiškame stiklo pasaulyje. □